

AVTOR:

Albert Camus se je rodil 7. novembra 1913, v Mondoviju v Alžiriji kot sin francoskega obrtnika, ki je kasneje padel v vojni. V Alžiru je študiral filozofijo in književnost, potoval po Evropi in bil leta 1940 izgnan iz Alžirije zaradi kritike socialnih razmer. Ustanovil je delavsko gledališče. Po študiju je bil najprej novinar v Parizu. Med 2. svetovno vojno je bil aktiven član odporne gibanja. Po vojni je bil režiser, dramaturg in lektor pri založbi Gallimard. Leta 1952 je doživel razdor s Sartrom. Leta 1957 je postal dobitnik Nobelove nagrade. Poleg Sartra je bil najvidnejši predstavnik francoske eksistencialistične književnosti. Novele, romani in drame so tesno povezani z njegovimi filozofsko-esejističnimi deli in izhajajo iz filozofije absurda. Umrl je v avtomobilski nesreči 1960 v Villeblainu.

Camus je utemeljitelj književnosti absurda, saj v svojih delih prikazuje usodo ljudi, ki morajo živeti znotraj povsem nesmiselnega oz. absurdnega sveta. Poleg eseja Mit o Sifzu napisal tudi esej Uporni človek. Če je za človeka iz prvega eseja značilen pasivizem absurda, potem v drugem eseju srečamo aktivizem. Esaj Uporni človek je potem ilustriral v romanu Kuga (1947). Je tudi avtor naslednjih dram: Kaligula (1944), Nesporazum (1944), Pravičniki (1949).

OBDOBJE:

Eksistencializem je prvenstveno filozofska smer, katere predstavniki so se ukvarjali z vprašanjem človeškega obstoja, eksistence. Začetke tega filozofskega vprašanja je mogoče najti že pri Sokratu, Svetem Avguštinu in v sodobnem času pri Pascalu. Za začetnika pa vendarle velja znani danski filozof Søren Kierkegaard, ki je spodbudil eksistencialni način razmišljanja. Tak način razmišljanja je prišel do izraza tudi v literarni smeri, ki je na drugačen način predstavljala filozofske dileme.

Za eksistencialistični način razmišljanja je značilno, da ostaja v okviru individualnih človeških odnosov in se ne ukvarja s problemi objektivnega spoznanja sveta in družbe, zato pa analizira kategorije ljudske eksistence. Zanje je značilna tragičnost, vendar pa so sestavni del vsakega človeškega bitja. Sestavine so še: strah, trpljenje, skrb, sumničavost, nelagodje in podobno.

Eksistencializem je tudi literarna smer, ki se je razmahnila predvsem v 20. stoletju. Najvidnejša predstavnika sta Francoza Jean-Paul Sartre in Albert Camus (v prvi vrsti pisatelj, v drugi vrsti filozof). Ukvarja se z vprašanji smisla življenja, obstoja boga in osebne odgovornosti v sodobnem svetu. Najvidnejši deli sta Camusov roman Tujec in Sartrova drama Zaprta vrata. Tujec kot klasično eksistencialistično besedilo – Glavna oseba tega dela Meursault je "absurden človek". Življenje doživlja kot nesmiselno. Posebnost Meursaulta je ta, da se te absurdnosti jasno zaveda, medtem ko si jo drugi prikrivajo. Pri njem zaznamo posebno oblika upora zoper absurdnost sveta.

OBNOVA 1. Del:

Zgodba se začne na avtobusu. Glavni junak Meursault, se pelje v mareng, saj mu je umrla mati. Ker je utrujen, vso pot prespi. Po prihodu peš oddide do hiralnice, kjer ga vratar napoti do ravnatelja hiralnice. Z ravnatelju se pogovarjata o preminuli gospe Meursault. G. Meursault pove, da matere ni obiskal, saj mu je bila dolga vožnja napor, poleg tega pa bi moral kupiti vozovnico in bi s tem zapravil celo nedeljo. Iz tega lahko vidimo, da mu ni bilo kaj dosti mar za mater. Nato odideta h krsti. Ravnatelj ga tam pusti skupaj z varnostnikom. Meursault ni kaj dosti žaloval za materjo, niti ni želel, da bi varnostnik odprl krsto, da bi mater lahko videl. Potem se do večera pogovarjata, zmes pa si prižgeta tudi cigareto. Zaradi močne svetlobe luči, ki ga je utrujala, kmalu zaspi. Zbudi se točno v trenutku, ko v mrtvašnico vzstopijo mamini prijatelji iz hiralnice. Meursault opazi, da so vsi zazrti v določeno stvar-palico, krsto... tako, brez besed sedijo nekaj časa in Meursault medtem spet zadrema. Zjutraj,

ko se zbudi, se starci vstanejo in odidejo. Meursault oddide k vratarju domov, kjer se uredi in pripravi na pogreb. Potem odide še k ravnatelju, ki mu pove da bo na pogrebu še mamin prijatelj Thomas Perez, z katerim sta bila nerazdružljiva in ga je njena smrt toliko bolj potrla. Pove mu tudi da bodo morali do vasi, kjer je cerkev hoditi peš. Kmalu za tem pride Župnik. Takoj zatem ko prideta ven začne župnik moliti in se odpravijo na pot. Pred vrati se jim pridružita še Perez in neka gospa. Zaradi močne vročine je bila pot zelo utrujajoča in težka. Pogreb je potekal zelo hitro, po njem pa se Meursault odpravi domov v mesto Alžir in se odpravi spat. Naslednji dan je bila sobota. Zjutraj se odloči da se bo šel kopat in to tudi stori. Tam sreča Marijo Cardonovo, njegovo bivšo sodelavko, s katero skupaj plava in jo zato zvečer povabi v kino. Marija mu pritrdi in tako odideta v kino, nato pa gre Marija še prespat k Meursaultu. Zjutraj Marija zgodaj odide, Meursault pa dolgo ostane v postelji, saj ni maral nedelj. Po kosilo si na balkonu ogleduje mimoidoče. Najprej opazuje ljudi, ki se odpravljajo v gledališče, nato pa se cesta sprazni, ker se začno predstave, zvečer pa se ti ljudje spet vračajo domov. Ko se prižgejo ulične svetilke, začuti utrujenost, zato kmalu odide v posteljo, kjer ugotovi da je mimo še ena nedelja in da je spet vse po starem.

Zgodba se nadaljuje nekega delovnega dne ko Meursault odide na malico s prijateljem Emanuelom. Skupaj z njim skočita na kamion, ki se je v tistem trenutku peljal mimo. Z njim se peljeta do celesta na kosilo. Po kosilu odide domov, kjer malo zadrema saj je popil preveč vina. Nato se je odpravil nazaj v službo, kjer je vso popoldne delal. Doma na stopnicah sreča soseda Salamana skupaj s svojim psom. Ta pes je imel kožno bolezen in zato ni imel dlake, po Meursaultovem mnenju pa mu je bil Salamano podoben, saj sta s psom živela v istem prostoru. Kljub temu pa Salamano psa ni maral. Na sprehod ga je vodil po istih poteh, pokaterih ga je vlekel, če pa se je pes spotaknil ali pa je odšel naprej in vlekel gospodarja, ga je ta ozmerjal in »nabil«. Na stopnicah ga pozdravi nato pa pride mimo še drugi sosed Raymond Sintés. Z njim se je razumel bolje, saj ga je rad poslušal, Raymond pa je rad govoril. Raymond ga povadi k sebi domov na krvavice in vino, Meursault pa pritrdi saj se mu ni ljubilo kuhat. Raymond mu začne razlagat, da se je stepel s tipom ki je iskal prepir. Pove mu da je to brat njegove ljubice. To ljubico je pretepel saj ga je ta varala in njen brat se mu je zato želel maščevati. Raymond je menil da se ji ni dovolj maščeval, zato je želel napisati pismo polno psovok, ki bi ji ga dal, da bi ji postalo žal da je storila kaj takšnega. To pismo pa mu je moral napisati Meursault, saj ga sam ni bil sposoben. Potem se Meursault odpravi domov. Teden hitro mine in v Soboto gre z Marijo spet na plažo. Marija spet prespi pri Meursaultu ampak tokrat ostane tudi v nedeljo. Ko pripravljata kosilo zaslišita krik iz Raymondove sobe. Glas je bil ženski. Skupaj z Marijo greta na hodnik pogledat kaj se je zgodilo. Nek drugi stanovalec pripelje policaja, ki potrka na Raymondova vrata. Ta odpelje punco in Raymond poveste da se bo moral oglasiti na komisariatu. Po kosilu Marija odide, Meursault pa zaspi. Zbudi ga zvonec, ko na obisk pride Raymond. Pove mu, da je ljubico pretepel, ker mu je ta prisolila klobuto. Skupaj gresta na partijo biljarda in ko se vrneta na pragu srečata Salamanota. Ta jima pove, da je psa izgubil na sejmu, kjer je bilo polno ljudi. Zaradi tega je bil zelo potr, obupan in živčen, kljub temu da ga drugače ni maral. Zvečer ko se odpravijo spat sliši Salamana kako joče. Naslednji dan ga je v službo klical Raymond. Povabil ga je na nedeljski izlet v hišico Raymondovega prijatelja in Meursault mu privoli. V službi mu predstojnik ponudi delovno mesto v Parizu ampak Meursault ni želel spreminjati življenjskega stila, zato je ponudbo zavrnil. Zvečer ponj pride Marija in ga vpraša če bi se poročil z njo. Odgovori ji, da mu je vseeno, ker se mu poroka ne zdi neka resna stvar. Zvečer, ko se vrne domov, na pragu spet sreča Salamana, ki mu pove da psa ni pri konjedercu in se je očitno res izgubil. Salamano pride k njemu na obisk in mu razloži kaj je v življenju doživel, pogovor se preusmeri tudi na Meursaultovo mater. Kmalu odide domov.

V nedeljo se z Marijo in Raymondom odpravijo na plažo k Raymondovem prijatelju. S seboj vzemeta še Raymonda, ki jima pove, da je bil včeraj na policijski postaji in da je dobil le

opomin. Nato so se z avtobusom odpeljali do hišice ob plaži, v kateri je živel Raymondov prijatelj. Med hojo proti avtobusni postaji Raymond in Meursault opazita skupino Arabcev, med katerimi je bil tudi brat Raymondove ljubice. Ti so v njih strmeli, vendar je Raymond rekel, da je zadeva med njimi končana. Pohiteli so do avtobusne postaje in se peljali do predmestja Alžira. Do hiške, v katero so bili namenjeni so se iz postaje odpravili peš. Ta hiša je ležala na koncu obale. Ob prihodu Raymond predstavi svojega prijatelja, ki se je pisal Masson. Bil je velik možak, mogočne postave, ki je sem skupaj s svojo ženo prihajal ob prostih dneh. Ob pogledu nanj, je Meursault prvič pomislil, da se bo nekoč poročil. Po pozdravu so se Marija, Meursault in Masson odpravili kopat, Massonova žena in Raymond pa sta ostala v hiši. V vodi so plavali vsak za sebe nato pa so se šli sončit na plažo. Meursault je ob tej vročini zaspal in se zbudil sam z Marijo. Skupaj sta nato odšla plavat in v morje doživljat sladostrastje. Kosilo so imeli pozno dopoldan, saj je Masson menil, da mora človek jesti, ko je lačen. Po kosilu odidejo moški na sprehod, ženski pa, kot se za njiju spodobi, ostaneta v kuhinji in pomijeta posodo. Sonce je bilo zelo močno in Meursault je bil med hojo pol napol razbeljenem pesku napol nezavesten. Naenkrat pa na plaži opazijo dva Arabca v modrih delovnih oblekah. Raymond mu pove, da je eden izmed njiju brat njegove ljubice. Niso se obračali, ampak so le nadaljevali svojo pot. Arabec mu nekaj reče in zato se vname pretep. Meursault opazi, da ima eden nož in na to opozori Raymonda. Tisti ki ni bil oborožen se je skrtil za tistega z nožem in tako sta se počasi oddaljila in zbežala. Raymond, ki se je med pretepom lažje poškodoval, gre k zdravniku. Ko se vrne si želi na zrak, zato odideta z Meursaultom na sprehod. Spet srečata tista dva Arabca. Raymond potegne ven revolver in ga da Meursaultu, a se Arabca umakneta, zato odidejo vsak svojo pot. Pred hišo se obrne nazaj, ker se mu je zdelo mučno da bi se moral pogovarjati z ženskama. Tokrat je odšel sam. Sonce je bilo tokrat še močnejše, primerja ga celo z soncem iz pogreba matere, in zato gre do vodnjaka, kjer jebila senca. Tam najde tudi tistega Raymondovega »prijatelja«. Ni se želel obrniti, saj bi moral spet narediti dolgo pot po vroči plaži, ampak je odšel dalje proti vodnjaku. Kljub temu da naredi en sam korak, mu Arabec pokaže nož. Svetloba, ki se odbije od noža, zadene Meursaultovo čelo in znoj, ki iz njega steče, Meursaulta oslepi. Zvrtil se mu in zaradi tega potegne iz žepa revolver ter ustrelji Arabca. V truplo nato ustrelji še 4 krat in tu se 1. Del konča.

OBNOVA 2. Del:

1. poglavje - Po aretaciji so ga večkrat zaslišali. Preiskovalni sodnik ga je čez en teden vprašal če že ima odvetnika. Rekel je da ne in da bo vesel če mu ga priskrbijo kar oni. Na prvem zaslišanju ga je sodnik vprašal po osebnih podatkih in pogovor je bil hitro končan. Naslednji dan ga je v ječo prišel obiskat odvetnik ki so mu ga dodelili. Rekel je da je zadeva sicer kočljiva vendar jima lahko uspe če si bosta zaupala. Odvetnik ga je vprašal ali mu je bilo ob materini smrti hudo. Meursault je rekel da vsako zdravo bitje bolj ali manj želi smrt tistim ki jih ljubi, odvetnik mu je zabičal naj tega ne ponovi na zasliševanju. M. je odvrnil da na njegova čustva vpliva njegovo telesno počutje. Odvetnik je vznemirjen odšel z mislijo da M. o sojenju nima pojma.

Kmalu so ga znova pripeljali pred sodnika. Razložil mu je da njegov odvetnik ni mogel priti in da na vprašanja ne rabi odgovarjati. Meursault je odgovarjati hotel. Ker sodniku neke stvari niso bile jasne ga je prosil naj mu opiše usodni dan. Vprašal ga je zakaj je čakal med 1. In 2. Strelom obmolknil je, sodnik je jezno vprašal zakaj je streljal v telo na tleh, ker mu ni odgovoril je sodnik besen vstal in šel v predal po križ. Z njim je mahal nad M. glavo in ga vprašala če veruje v boga. Ker je bil odgovor ne sploh ni mogel verjeti saj so se še najhujši morilci zjokali pred božjo podobo. S kislim obrazom ga je vprašal ali dejanje vsaj obžaluje, M. pa odgovori da bolj kot to čuti naveličanost.

Ta zasliševanja so trajala 11 mesecev in M. je veselil samo trenutek ko ga je sodnik pospremil do vrat in mu rekel » za danes je končano gospod ANTIKRIST«.

2. poglavje – na dan aretacije so ga zaprli v sobo kjer je bilo več Arabcev ki so se mu smejali, ko je povedal da je tu ker je ubil Arabca pa so utihnili. Osamili so ga v celico. Nekega dne ga je obiskala Marija prvič in tudi zadnjič – saj so ji obiske prepovedali ker ni bila njegova žena. Pogovarjala sta se v govorilnici. Marija je verjela da ga bodo oprostili in ko pride ven se bosta poročila. Čas v ječi je hitro mineval. Spomnil se je materinih misli da se človek čez čas vsega navadi. Prvih nekaj mesecev je bilo zanj težkih. Zaradi mladosti ga je mučilo poželenje po ženski. Pri tem ni nikoli razmišljal prav o Mariji ampak o vseh ženskah ki jih je spoznal. Ker so bile prepovedane tudi cigarete se je sčasoma s sesanjem koščkov lesa tudi kajenja odvadil. Dolgčas je ubijal z obujanjem spominov. V domišljiji se je sprehajal po sobi in našteval stvari v njej. Prišel je do spoznanja da bi človek ki je živel le en dan na prostosti lahko živel 100 let v ječi saj bi imel dovolj spominov da se nebi dolgočasil. Spoznal je tudi da se je že kar nekaj časa pogovarjal s samim seboj.

3. poglavje – Sojenje se je začelo okrog 20. Junija. Ponj so prišli pol osmih zjutraj in ga odvedli v sodno dvorano. Počutil se je kot tujek saj so vanj strmeli porotniki. Do njega je prišel odvetnik in mu rekel da naj na vprašanja odgovarja kratko in naj ne prevzema pobude. Na svoje mesto so sedli javni tožilec in trije sodniki. Prebrali so imena prič: Thomas perez, raymond, masson salomon, marija in celest, vstajali so in odhajali skozi zadnja vrata. Bila je neznosna vročina.

Spet so ga začeli zasliševati, tudi o tem zakaj je mater poslal v hiralnico. Rekel je da zanj več ni mogel skrbeti ker ni imel denarja. Tudi javni tožilec je imel nekaj vprašanj o njegovem zločinu. Predsednik je izjavil da se bo sojenje nadaljevalo popoldne ko bodo zaslišali 6 prič. Odvedli so ga v ječo in nato hitro nazaj. Ravnatelj je povedal da sin matere ni hotel videti, da ni poznal njene starostida ni zajokal in da ob grobu ni pomolil. Tožilec se je zmagoslavno nasmehnil. Vratar je rekel da je z njim pokadil cigareto in popil belo kavo. Thomas je potrdil da m. ni videl jokati.

Celest je rekel da je bil M redni gost in njegov prijatelj. Trdil je da je bila vse skupaj le nesreča. Ko je sedel je pogledal M. s pogledom rekoč kaj naj še stori. Marija je povedala da sta prijatelja in da sta se želela poročiti. Morala je povedati kdaj se je začelo njuno razmerje in ugotovili so da je bilo to le dan po materini smrti. Tožilec je glasno poudaril da je M. dan po materini smrti z dekletom šel na plažo, in v kino gledat komedijo. Marija je zajokala in rekla da stvari niso takšne kot se zdijo.

Masson je rekel da je M. dober človek. Salomon pa da je bil M. dober z njegovim psom. Raymond je izjavil da je M nedolžen – sodnik pa je rekel da jih zanimajo samo dejstva. Nato je raymond rekel da se je na kraju zločina znašel naključno in da sta prijatelja. Ko je bilo zasliševanje končano so M. spet odvedli v celico.

4. poglavje Sojenje se je nadaljevalo in m. je imel občutek da govorijo več o njem kot o njegovem hudodelstvu. Odvetnik je priznaval njegovo krivdo a jo opravičeval. Tožilec pa jo je razglašal. M. je imelo da bi večkrat posegel vmes a ga je odvetnik ustavil. Tožilec je nato z obnovitvijo dogodkov razložil zakaj misli da jem. Umor načrtoval. Tožilec je povedal da ne gre za navaden uboj da bi mu zato lahko priznali olajševalne okoliščine. Dejal j tudi da m. med sojenjem ni niti 1x pokazal obžalovanja. M. mu je hotel razložiti da je pač od nekdaj tak in da za nobene stvari ni posebej obžaloval. Tožilec jen ato rekel da M. ne spada v družbo in da zahteva smrtno kazen. Odvetnik je prosil na preložitve sojenja na popoldne in so mu ugodili. Popoldan je odvetnik dolgo govoril in m. je videl da nima takega dara govora kot javni tožilec. M. se je spominjal stvari zunaj dvorane in želel da se vse skupaj čim prej konča. Odvetnik je na koncu zahteval olajševalne okoliščine. Poslali so ga ven in čez ¾ ure je bila znan razsodba. Ko so ga poklicali nazaj v dvorano je predsednik dejal da mu bodo v imenu francoskega ljudstva na javnem trgu odsekali glavo.

5. poglavje V ječi je m. razmišljal o pobegu in je bil jezen zakaj ni tem prebral kakšne knjige. Ko je razmišljal o giljotini je ugotovil da je imel o njej napačne predstave. Ker ni vedel katerega jutra bodo prišli ponj je ob vsakem najmanjšem šumu skočil do vrat in na njih naslonil ušesa. Rekel si je da mora vsak umreti in to vseeno pri kateri starosti. Kljub večim zavrnitvam spovednika je ta vseeno prišel. Bil je prijazen in ga vprašala ali veruje v boga. Ker mu reče da ne ga vpraša ali je prepričan. M. mu reče da ga taka vprašanja ne zanimajo. Spovednik k reče da so se na njegovem mestu vsi vrnili k bogu. M reče da ima premalo časa da bi se zanimal stvari ki ga ne zanimajo. Spovednik je trznil od razdraženosti in še naprej poskušal da bi ga spreobrn timer a M. je postajal vse bolj zdolgočasen. Ko je spovednik še naprej govoril o bogu je m. povzdignil glas ker je imel vsega dovolj. Ostalo mu ni več dosti časa in ne bi ga rada zapravil z bogom. Besen je spovednika prijel za ovratnik in kriče nanj zliil svoje misli tem kako neumen je. pazniki so ju ločili. Spovednik pa je m. nekaj časa gledal s solznimi očmi in nato odšel. Končno se je m. umiril in zaspal. Zbudil se je ponoči in razmišljal o lepotah sveta. Spet se je po dolgem času spet spomnil na mater. Pripravljen je bil da zaživi znova, kot da je prejšnja jeza očistila vsega hudega. Počutil se je srečnega in preostala mu je samo želja da bi bilo na dan usmrtnice veliko gledalcev ki bi ga sprejeli s kriki sovraštva.

OSEBE:

MEURSAULT:

Meursault, glavni junak romana, je mlad francoski uradnik iz Alžira. Svojega očeta ni poznal, mati pa je umrla v hiralnici, ko je bil star približno trideset let. V hiralnico jo je poslal zato, da bi bila tam med svojimi vrstniki. Drugače pa je bil Meursault precej čudne narave-zelo različen od ostalih ljudi. Brezbrižnost, nezainteresiranost, ravnodušnost, hladnokrvnost je samo nekaj potez njegovega čudaškega značaja. Ničesar ni obžaloval, prav tako pa tudi ni ničesar upal. Njegovi odnosi do ostalih oseb so mlačni in brez zanimanja. Razmerja z drugimi je navezoval predvsem zaradi lastnih koristi, npr.: da mu ne bi bilo treba kuhati večerje, Raymond napiše pismo; da poteši svoja spolna sla, se dobiva z Marijo... Skratka, na nikogar ni čustveno navezan (ne na mater ne na svojo ljubico Marijo ali kakšnega drugega prijatelja).

MARIJA:

Marija Cordona, bivša strojepiska v njegovi pisarni, je bila zelo lepa, privlačna in prijazna ženska. Z njenih dejanj razberemo njene dobre lastnosti, ki so pravo nasprotje Meursaultu. Nanj je bila močno čustveno navezana in ogromno ji je pomenil. Prav ta njegova čudaškost in drugačnost sta jo še posebej privlačili. Z njim se je hotela tudi poročiti, vendar on na kaj takega ni bil pripravljen, saj je ni tako zelo ljubil. A kljub temu je pristal na poroko, kajti ona si je tega želela. Vendar namere nista, zaradi njegove kazni in usmrtnice, nikoli uresničila .

RAYMOND:

Raymond Sintès, za katerega so ljudje menili, da živi od žensk (bil naj bi zvodnik), sam pa je trdil, da je po poklicu skladiščnik, je bil Meursaultov sosed. Bil je človek majhne postave, širokih ramen in boksarskega obraza ter vedno dostojno oblečen. Meursaultu je zaupal svojo zgodbo o ljubici, ki ga je varala in Meursault mu je napisal pismo, kjer je ljubico povabil domov. Ta je res prišla in Raymond jo je potem močno pretepel. Od takrat dalje ga je imel Raymond za dobrega prijatelja, vendar pa Meursault do njega, tako kot do vseh ostalih ni gojil kakšnih posebnih prijateljskih vezi.